

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ ÉS DR. BERÉNYI PÁL.

Előfizetési ára:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Sas-utca 15. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: VAK LAJI.

ZENE: KRAUSZ GUSZTÁV: Az orosz kiállítás orgonái. — VÉBER JÁNOS: Az opera Fraucziaországban.

KÉPZŐMŰVÉSZET: TELEGDY LÁSZLÓ: Az országos kiállítás műcsarnoka.

ZENÉSZETI HÍREK. — SZÍNHÁZI HÍREK.

VAK LAJI.*

Az idő. Az idő. Megront mindent a mi jó; s a mi rossz, azt még rosszabbá teszi. Hanem meg is gyógyít. Csak a szívet nem tudja meggyógyítani soha. Nem csoda, ha Vak Lajt is az ölte meg, — a szíve. Pedig a cigánynak nem szokott szívbaja lenni. A cigány nem válogató.

S lám Vak Laji mégis válogatott. Senki sem tetszett neki.

Pedig bizony elég csinos lány volt a Czinca.

Bo'ondult is utána éjéggé.

Hanem hát egészen elűtött Vak Laji a többi cigánytól.

Csak épen az arca volt olyan barna, mint a többié, csak a haja olyan fekete.

Meg aztan a zenéje. Az igaz, hegedűlni se tudott úgy senki, mint ő, mikor a kezébe fogta azt a régi hegedűt, a minek a belsejébe belé van írva, hogy «Fecit Straduarius Cremonae».

De hát akarki csinálta is a hegedűt, játsszani rajta csak Vak Laji tudott.

Ha mutatni, ha búsulni akart valaki, csak a Vak Laji mediczinája kellett neki.

Jó dolga is volt Vak Lajinak. Soha semmi szüksége.

Bankója volt annyi, hogy akár körülrakhatott vele egy vármegyét, mégis soha pénze nem volt. Hja repül a bankó. Ugyan minek verne fészket?

Réz Péter uramnak leginkább tetszett az a mediczina, a mit Vak Laji osztogatott a nyiretyűjéből.

Lakzi volt nála mindennap. Vendég anyni, a mennyi e'fért a hazban.

Egy nap búsult Réz Péter uram, akkor mindig vigat kellett húzni, nehogy a nagy bú megölje a gazdát. Másnap jó kedve volt, akkor meg csupa bús nótát kellett kirázni abból a faból, különben nagy kedvében szétrúgta volna Réz Péter uram házát.

Néme'nykor igen sok bogara volt Réz Péter uramnak.

Meg jó bora, terített aszta'a. Azért aztán nem csoda, ha a vendég soha ki nem fogyott a háztól.

De volt ám mindennél drágább valamije. A felesége.

Olyan gyöngylátta kis menyecske volt az . . . Parját se látta senki egész Erdélyben.

Az a mosolygó két szem, meg az a két eper ajak, annak a mosolygó két szemnek a nevető visszhangja.

Nem csoda, ha Réz Péter uram hébe-korba bo'ond volt.

Abban a tündérek kertjében . . .

Azon a dobogó keblen pihenni, — boldoggá teszi az embert, meg is bolondítja. Örültté teszi.

Mennyország lehet abban a szívbén. A ki abban lakhatik, nem kivankozik az soha mennyországba.

S hányan kivankoztak abba a tündér szívbé, abba a gyönyörök kincstarába. Persze kivankozhattak akár itéletnapig.

Nem volt oda bejutása senkinek. Csak épen Réz Péter uramnak. Azé volt az a mesebői szép kert, a miben örömalma, gyönyör szőlő, boldogság virága terem.

Milyen boldog ember. Milyen bolond ember. Vak Laji mindennap eljött Réz Péter uramhoz muzsikálni.

Akár hívta, akár nem. Tudta jól, hogy szívesen látják. Máshová hívhattak könyörögve. Nem ment el, ha fél világot ígértek volna érte. Hja bizony, mikor szép menyecske a Réz Péter felesége. Még a cigány szíve is meggyúl.

Még a cigány szívet is megégeti a nap. Mikor elhuzta a legszebb nótáját, «Daru madár száll a légben», azt az ő nótáját, a mit ő csinált. A mindenki nótáját. Mert mindenki csak azt akarta hal'ani.

Nem nézett sehova, csak a levegőbe. Úgy játszott. Nem látott senkit, csak a hegedűjét, még azt sem.

S a míg játszott, egy fényes csöpp hullott a szeméből, s folyt végig az arcán, rahullott a hegedűjére, a mitől az még jobban kesergett, még jobban sírt.

A ki hallotta, annak majd meghasadt a szíve. A könnye folyt, akármilyen erős ember volt is. Mikor a férfszív is csak szív.

Mikor annak a hegedűnek olyan hangja van, mint talán a mennybeli angyaloknak.

— Ne húzd úgy, ne húzd úgy, meghalok tőle! Pedig épen a vig napja volt Réz Péter uramnak.

Hanem azért csak ömlött a köny a szeméből. A szíve összeszorult.

Olyan édesen, olyan fájón.

A felesége is sírt. Pedig asszony csak akkor tud sírni, ha egyedül van.

— Ne húzd! Ne húzd már!

Hiába monddod te annak. Nem ha'lja az már, nem hall az most semmit.

Ott jár va'ahol a lelke a fel'egek közt.

Vagy talán valamelyik csillagból hallgatja azt a nótát, az ő nótáját, a saját nótáját.

Csak a keze jár már. Meg a szeme düllled ki. A másik, a bal, úgy is örökre le van csukva. Azért is hívják Vak Lajinak.

Réz Péternek fölkelt, kiment a szobából, ne lássak, hogy ő is sír.

Hanem, ahogy kiment, Vak Laji is elhallgatott.

Letette a hegedűjét. Nagyot nézett a levegőbe, mintha hallgatóznék, mintha varna, hátha meghallja a nótáját. Talán visszahozza valami szellő, vagy tán a napsugár.

Azután szó nélkül fölkelt. Hóna ala fogta a hegedűjét.

Hagytak menni, úgy is eleget rikatta már őket. Megöli őket azzal a bús nótával, a Vak Laji nótájával, a mit olyan szívesen halgat az ember s a mi olyan kegyetlen, olyan halálra búsító nóta.

Vak Laji kiment a rétre, leült az árok mellé. Úgy lógatta le a lábát. Maga mellé tette a hegedűjét.

Nézett ki a messzeségbe, a nap fényébe, az illatos légbe. Kezével a füvet tépegette.

Az egyik szal még harmatos volt, az ráömlött a kezére. Mint valami köny, a mit valaki a kezére sirt.

* Mutatvány szerzőnek «Egy görbe országból» című legközelebb megjelent kötetéből. Szerk.

— Hát már akárhová megy, mindenütt sírnak? Szegény cigány. Köny, bú a te örömd.

Mintha csak megátkoztak volna.

— Ha nem cigány lenne. Ha úrnak született volna?!

Soha cigánynak még ilyen eszébe nem jutott; de mikor neki úgy tetszik valaki...

Az a mennyországból ide p'ántalt gyöngyvirág. Az a mosolygó rózsza, a minék a szeme járása szebb zene minden cigány zenénél, minden nótánál, még a Vak Laji nótájánál is. Utána kapott a hegedűjének.

A széllassan fújt végig a nyárfa lombján. Az lassan-lassan meghajlott előtte, s mint valami legyező, hajtotta a szellőt feléje. A hajával játszani kezdett az a kis fuvallom, az a kis sóhaj, a mit a virágok küldtek feléje. Azok a kis mezei virágok, a mik úgy hajtogatták a fejüket előtte. Aztán úgy hallgatták a nótáját.

A Réz Péterné ablakából kihajlott valaki. Réz Péterné volt.

Hallgatta a nótát. Az elszállott a húrokól. Betöltötte az egész mezőt. Az illat összeolvadt a zenével.

Aztán egyszer csak elhallgatott. Eldobta a hegedűjét. Felugrott. A szeme, az az egyik úgy fénylett; ragyogott a másik hegyett is.

Odarohant a Réz Péterné ablaka alá. Megfogta a két kezét, úgy imádkozott hozzá.

Megmondta neki, hogy szereti. Mondott neki sok mindent. Egészen bolond volt.

Réz Péterné csak nézte azt a bolond cigányt. Még a fülebe hangzott a nótája hangja, a miben benne van egy élet fájdalom. A szív kínja. Az a fájdalom, a mi elfogja az embert, ha azt a nótát hallja, az a fájdalom, a mi egy cigány szívében született.

S mikor végigzeng a mezőn az a nóta, mintha templom volna az a zöld térség.

S egy megkínzott szív elfojtott fájdalom sírna oda fel az égre, imádkozhék oda fel a mennybe kegyelemért.

Réz Péternét elfogta a csodálat. Ő is csak elnézett a levegőbe.

Nem látott maga előtt semmit. Nem látta a könyörgő cigányt, a ki úgy fogja a kezét, úgy esdekel hozzá, ahhoz a gyönyörű két szeméhez.

Vak Laji szívére szoritotta azt a két lilium-kezet. Egy csókot nyomott Réz Péterné arcára, aztán egy másodikat...

Réz Péterné felébredt álmából.

Eltaszította magától azt a vakmerő embert, a kinek az arca barna, hanem a szeme, a szíve égő tűz, olyan égő, mint a nap.

Hirtelen bezárta az ablakot.

Mintha csak a mennyországot csukta volna be előtte.

Vak Laji állott, nézte az ablakot, az ablak mögött azt a tova suhanó árnyékot.

Egy angyalt, a ki eltűnt örökre, boldogságot, mit vissza nem hozhat soha senki.

Visszament a hegedűjeért. Hóna alá vette. Ment. S mintha almodnék, szeme eltévedt a messzeségbe. Szíve, mintha örökre elaludt volna, nem érzett semmit.

A szellő csak játszott a hajával, körülölelte, körülcsókolta szíviden.

— Maradj itt, maradj, ne menj el!

Zenélj nekünk. Mi majd hallgatunk. — Olyan szép az a nóta, a te nótád. A Vak Laji nótája.

Aztán mindig erősebben fújt a szellő. Kegyetlenül belé kapott a hajába.

Messziről sötét, fekete fellegek siettek feléje, mintha ij-szteni akarnak, vagy talán csak inteni.

Menj vissza, oda a hol szeretnek. Czincza úgy szeret, meghal érted százszor, ha úgy akarod. Mindenki szeret, mindenki.

Hagyta menni a fellegeket. Hadd beszéljen a szellő. Csak ment, pedig maga sem tudta hová.

Utat se látott sehol. Egyenesen keresztül a mezőn, a földeken. Oda főtt a feje fölött minden sötét lett. A fellegek összetódultak. Csak itt-ott mosolygot még elő a nap. Nézte kíváncsian, miért lett oly sötét az ég. A sötét fellegeken visszatükröződtek a sugarai, mint valami arany kűlök.

Aztán az a fény is mindig kisebb lett. A nap is eltűnt egészen.

A fellegek olyan sietve jöttek, mintha futnának valami elől.

Egyszerre csak hosszú fényes kigyó szaladt végig az égen. A villám.

Iszonyu dörögés felelt rá.

Vak Laji felébredt a dörgésre. — Ha! Ez az idő! Ilyen idő kell neki. A vére forrni kezdett, a szemén is olyan fényes, tüzes kigyók szaladtak végig, mint odafent az égen.

Közében erdő állott. A szél vadul rohant végig a fakon. Latszott, hogy razza őket. Úgy hajlongtak, remegtek.

Vak Laji megállott. Felnézett az égre. Nevetve, gúnyosan.

— Olyan, mint a szép asszony. Olyan, mint Réz Péterné. Az imént még úgy mosolygott, most meg oly haragos, mint az ördög.

Hanem azért két csókot mégis az enyim. Vak Laji két csókot lopott tőled szép asszony.

— Megalj te vihar! velem akarsz kiállni?! No hát állj ki, ha kibírod velem!

E ökapta hegedűjét. — Rahúzta a nótáját, a Vak Laji nótáját. — De mégsem egészen az a nóta volt.

Sirt kezében a hegedű. Aztán ordított, mint a vihar, mint a vihar danája, a villámok zenéje.

Keze remegett. Szeme villogott. Még a hegedű is sirt talán.

Az egyik húr lepattant róla. Vak Laji játszott három húron.

A vihar elállott egy percze, mintha hallgatózna. Mintha elbűvölte volna az a zene. Annak a vakmerő embernek a zenéje. A ki ott áll a szabad ég alatt. Haja szétszáll a levegőbe; szemével fenyegeti a fellegeket. S a nótája a viharnál is erősebb, a viharnál is kegyetlenebb.

Aztán újra kezdte, mintha megtanulta volna tőle azt a zúgó nótát a vihar. Bele dúdolt a hegedű nótájába. Versenyt sirtak, versenyt ordítottak. A vihar és a hegedű.

Aztán újra lepattant egy húr. — Iszonyúan dörgött az ég. Percze csendes lett minden. A hegedű elhallgatott. — Az eső zuhogni kezdett. — Villámlott, dörgött, mintha ítélet napja lenne.

Itt-ott egész tenger ke'etkezett. A víz ömlött mindenfelé.

A széles mezőn egy hegedű feküdt. Mellette, a ki életében rajta hegedült, egy ember, kinek arca egészen elszenesedett, fekete volt, mint a kít a villám ért. ... Vak Laji volt.

AZ ORSZ. KIÁLLÍTÁS ORGONÁI.

A HANGSZEREK királynéjának nevezik az orgonát, s jogosan, mert uralkodik valamennyi testvére fölött, magasztossága, nemessége, gazdag hangszínezete által. Eme tulajdonságai által a tökéletes orgona, mintegy zenekart képvisel, a mint (a különféle anyagból, sokféle méret szerint készült sípjai által) az orchester minden hangszerét — csekély kivétellel utánozni is képes. Hogy az orgona-változatok e hangszínezete mennyire közelíti meg az illető hangszert, mely után elnevezetik, az egyedül az illető orgonaépítőnek tapintatosságától s ügyességétől függ, egyszersmint művészetének megítélésére is szolgál. Avagy van e magasztosabb egy tökéletes orgonán, teljes művel játszott vallásos adagiónál. Ki az, kit meg nem rendítene 1000 hangú unisono-ének, megrendítő orgona-kíséret mellett!! Tapasztalat után állíthatom, hogy az orgona e hatalmasága a körülményekhez képest valóban megrendítő, félelmet gerjesztő módon törhet elő. Diák koromban történt, hogy ünnep napon meglátogattam a drezdai «Hof-Kirche»-t. Az első padosorban foglaltam helyet, s áhitatos imába merültem. Egyszerre, mintha villám csapott volna be, összeroskadok s önkénytelen a padba fogódom, hogy a földre ne essem. Az orgonász négy-kézláb kapaszkodhatott a teljes műbe. Akkor hallottam először életemben orgonát (már t. i. olyat, melyet e név jogosan megillet) és váratlanul, e percztől kezdve nagy respectusom támadt e hangszer iránt és ez arra vitt, hogy megszeressem, megtanultam vele banni, s szeretem ma jobban, mint valaha.

Fejcsóválva látom, mint kétkedik egyik is másik is tisztelt olvasóim közül; ez is, az is, gyakrabban hallotta már az orgonát, de sem hatalmas által el nem lett ragadva, sem nem fedezett fel benne oly szépségeket, hogy méltónak tartaná e hangszert a királyi címre.

Igaza van!

Nem minden orgona királyné; sőt ellenkezőleg a legnagyobb része csak bitorolja e fenséges címet, amennyiben még pedál nélküli pár fasipú alkotmányt is orgonának neveznek közönségesen. De még a pedállal bíró orgonák közül is többszámában van (különösen faluhelyen) a verkli.

Hogy a laikus olvasónak némi támpontot nyújthassunk az orgona megítélésére, szükségesnek tartjuk felvilágosítani a felől, miszerint a tökéletes orgonához nem annyira a változatok (tehát a sípsorok) sokasága, hanem inkább azok helyes megválasztása szükséges, a mennyiben egy tökéletes műtől elvárjuk, hogy minden alapváltozata (manuálon az úgynevezett 8 lábú, pedállal a 16 lábú) magában, nemcsak solo legyen használható, hanem hogy mindegyik e változatok közül sajátos characterrel is bírjon. Az orgona építés mestersége, vagyis

inkább művészete ugyanis ma nap már annyira előrehaladott, hogy a szerint, a mint egy és ugyanazon magasságu (tehát egyenszámú rezgésű) hang előidézésére különféle anyagot: fanemeket, érczemekeket (önt és annak ötvözetait), horganyt, vörös és sárga rezet (a nyelv-művekhez) használnak; továbbá a szerint, a mint a sípokat ajkához mérve bővebben (öblösebb hang) vagy szűkebben mérik (gyengédebb vonós hangszert megközelítő hang), a síptestet kúpformán, vagy fordított kúp alakjára készítik, részben vagy teljesen befödik vagy nyitva hagyják, végre a különféle ércz-nyelvek segítségével, melyeket a sípokra alkalmaznak, több-kevesebb sikerrel utánozzák a hegedűt, violát, viola-gambát, violon-cellót, a violon-t (Contrabass. Nagy-bőgő), fuvalát, piccolo-t, sípólat (Clarinetto), oboét, bűgő-sípót, (Fagott) angol-kürtös trombitát, posaunt és túbát. De még a nevezettek kivül is oly sajátos sípsorokat készítenek, melyek minden egyéb hangszertől, színezetük által különböznek s így csupán az orgona sajátjai. (Principal, Solicional. A dugott sípok, vox humana, mely minden orgonaépítő büszkesége. Legtöbb eltérést mutat és számos kísérlet tárgya stb.) Van ezeken kívül az orgonának még egy más sajátja, melyet szintén csak egyedül bír (és melyet még csak a harmonium-on egy bizonyos határig utánoznak), s ez az, hogy: egy meghatározott lenyomott billentyűre, pl. vagy a «c»-re nemcsak ez, hanem ennek magasabb nyolczada, vagyis a «c» sőt második, harmadik és negyedik nyolczada, tehát az «c»-re a kétszer, három és négyszer vonalzott «c» szólal meg, ha — a megfelelő (láb [8', 4' stb.] által kifejezett s megkülönböztetett) változatot húzzuk. A manualon a 8'-ú változat az alaphangú; melynél ugyanis minden hang oly arányban mutatkozik, mint a zongorán. A 4'-al jelzett változatok egy nyolczaddal magasabban szólalnak meg, tehát c. e. g. harmas-hangzat lenyomására a 4'-ú változatnál c. e. g. szól. A 2'-nál ugyanerre, t. i. a kis c. e. g-re, a kétszer vonalzott c. e. g. szólal meg, a 16'-lábú változatnál meg épp ellenkezőleg, a mélyebb nyolczad lesz hallható, vagyis (hogy az előbbi példánál maradjunk) a kis «c, e. g.»-re a nagy C. E. G. 32 lábú változatnál a kis c-re, tehát a contra C lesz hallható.

A legtöbb változat magában, s igen sok változattal kapcsolatban is használható.

Vajjon elképzelheti-e, tisztelt olvasó, a kombináció mily óriási tere nyílik meg a játzó előtt, egy 100 változatú orgonán (pedig van még olyannál jóval nagyobb is) s mennyi tanulmányra, tapasztalatra, s ízlésre van szüksége annak, ki műélvezetet óhajt nyújtani akár magának, akár másoknak.

Mégis akad ember, ki még annyit sem ért az orgonához, mint a mennyit a fentebbiekben, dióhéjban adtunk. A ki merészen orgonához ül s nyomogatja a türelmes billéket, rugja a pedálokat, olcsó hatás után hajhászva, ragyogtatja a sok mixturát és cornettet, és egy zagyvalékos conglomerat-ot talál a jámbor hallgató elé.

Mily jótétemény, hogy a naiv hallgató meg nem ütközik ily merényleten, sőt

van talán olyan is, ki nagyobb élvezetet talál a nyers hang-anyag ezen pusztá dinamikai hatásán, mint egy jól előadott — de az egyidejűleg fellépő 3, 4, sőt több önállóan vezetett szolam által nehezen követhető, s már képzett fület feltételező — Bach fugán.

Ugyan elhiszi-e a laikus, hogy valaki, hogy százan, hogy ezren, zenélnek, orgonálnak, csillogtatják «szabad ábrándjuk» szappanbuborékjait a nélkül, hogy csak egy józan gondolatot fejeznének ki. Pedig úgy van, a zenében jobban lehet szemfényvesztési experimentumokat producálni, mint akár az optikában, akár a vegytanban. Akkord akkordra halmozódik, mint megannyi különféle parfum (sajnos, akárhányszor ellentéte is), mely elkábítja a fület, egyes üres szalma-frázisok, gondolat zafrangok durván egymáshoz fércezve s gyakran még foltozva, meg rongyosan is, ilyet lát a zenész szellemi szeme sok-sok szabad fantáziában. De minek is ostorozok köznapi jelenségeket, melynek tanúi naponta lehetünk katolikus templomainkban, ha ugyan nem tartjuk előnyösebbnek azok elől menekülni. De már azt csak még sem kellene megtűrni a zeneértő közönségnek, hogy az iparsarnokban is 11 órakor, ilyen támadást intézzenek bizonyos — magukat művészeknek, talán genieknak képzelő — urak. Tisztelet, becsület, a kivételeknek. Ne érezze magát senki sem megsértve, kire a fentebbi vázlat nem hasonlít, nem gondoltam én most a zeneakadémia buzgó növendékéire, kik bizonyynyal dicséretét érdemlik ki a közönségnek az által, hogy jó zenével ismertetik meg, és kikerül minden elfogulatlan zenész is csak elismerőleg fog nyilatkozni: épp oly kevésbé, mint néhány buzgó műbarátra, kik közül találkozik olyan, a ki nagyobb képzettséggel s több tehetséggel bír, mint — sajnos — akárhány applombbal fellépő zene-tanár.

De igenis, vegye magára az, kit magam előtt láttam, midőn a fentebbi skizzet rajzoltam s ne szerencsétlenül többé «művészetével». — ha ugyan e sorok eljutnak szemei elé, mert olyan ember, az feltételezhető, vajmi keveset törődik zenészeti viszonyainkkal, tehát az egyedüli zenészeti szakközönyt mindenestire szükségtelennek tartja.

Bocsássá meg a tisztelt olvasó e kis modulátiót, de már csak el kellett mondanom, hisz már oly régen nyomja szívemet.

De ni! ni! mi az, épp most vonul be Elza, Lohengrin karján a templomba — — — Nem! az iparsarnokba. Wagner halhatatlan bájos dalmái lágyan ömlenek a fénylő sípok ezüst ajkairól az orgona élető aethert rezget felénk. A násznép már megtölti a nagy hajót, menjünk tehát mi is utánuk. Kár, hogy addig is késtünk, most már az orgona előtti kis tisztás erdővel van borítva, s mi csak a forrás közelében húzódkhatunk meg; a mi épp oly előnyös, mint a milyen hátrányos. Mert a milyen kellemes ebben a nagy melegben a hűs légáram, épp oly kellemetlen ránk nézve az, hogy a löcseszerű hab örökös csevegése lehetetlenül teszi a halak játszott tételek élvezését.

Most elnémul az áhítat-hirdető apos-

tolok ércz-szája s nyugodtan megnézhetjük az istenházának szentelt művet.

Itt áll előttünk a «nagy orgona». Nagy? Persze, hogy nagy! — — — Nekünk. A kik hozzá vagyunk szokva egy 2000 embert befogadó templomban 15—20 változatú orgonát hallani, bágyadt bassusával, rikitó mixtur-sikoltással, a hol aztán ha néha megtelik a templom, nem a kántor vezeti orgonával a népet, hanem ellenkezőleg a nép a kántort, s ha békességet akar, neki kell úgy orgonálni s addig kitarítani a «-t, a meddig a nép bírja torkával, tüdejével. Olykor a következő épületes intermezzo szakítja félbe a cantus firmus egyforma hosszúságú hangjait. Éppen közvetlen, 4 hangzat előtt, mely C-dúrból F-dúrba vezet, kell (természetesen) b-t énekelni, lévén a dallam:

c. b. a. g. f.

8 8 minthogy azonban közvet-

C e. f. C. f.

len ez előtt két ízben c — h, fordult elő a dallamban, úgy a nép most harmadszor szintén makacsúl félhanggal száll le, s h-t énekel b helyett. Vetheti a kántor F-dur V⁷ hangzatában a b-t akár hány duplázásban, az legkevésbé sem rendíti meg a népet abban, hogy ne énekelje legnagyobb nyugodtsággal a h-t Haragos dissonantiával felkavarva a légtengert, 1000 torokból «viribus unitis» harsogó unisonóval szemben épp oly gyámoltalan 20 vagy 30 orgonasíp, mint a sajka a tengerrel szemben. Mit tévő legyen tehát az orgonász? Hogy lehetne tehát segíteni a bajon? Hogy? hát lehet ám azon segíteni, még pedig kétféleképen: vagy kell egy akkora orgona, mely képes győzedelmeskedni a vastag nyaknak fülei ellen még az esetben is, ha megtelt az Isten háza — hanem ez sok pénzbe kerül — a második «vagy» pedig az, hogy a kántor, az F-dur felé gravitáló melódiát nem vezeti a cadenzia nyugodt vízén a várt kikötőbe, hanem kénytelen kivetkőztetni a dallamot s vele együtt az egész éneket természetes jellegéből, kénytelen kikurkászni oly mesterkélt összhangosítást, mely a nép tradíciójának megfelel. Ez olcsó fogás, tehát ezt kell alkalmazni.

Így török össze az egyházi ének szép és tartalomdús edénye, és becses beltartalma a porba ömlik.

De emeljük fel tekintetünket a porból az ég felé, amaz angyalra a kecskeméti orgonáján* (mert az orgona a kecskeméti kath. templom megrendelése folytán készült) ki fennen hirdeti, hogy e mű Isten tiszteletére épült «Ad majorem Dei gloriam». Erejük tudatában büszkén állanak sorban egymásmellett a manual 16 lábú principal-sípjai. Szép szálás legények, melyek közül a legnagyobb a szekrényen belül még néhány lábbal magasabbra felér és 05 kilogrammot nyom; milyen kár hogy ez énekes 14 szomszéd-társával mind megannyi tudóvészben szenved! a mi tudvalevőleg — — gyógyíthatatlan betegség.

De most nézzük meg a játékasztalt, s lássuk a dispositiót.

3 manuál és pedál: 32 hangzó, és szá-

* Építette Ország Sándor és fia.

mos *segéd*-változat áll rendelkezésre. A fő manuálon 12 hangzó-változat van, t. i.:

1. Principal	16' ón.	7. Oktáv	4' compositiv.
2. Bordoun	16' fa.	8. Waldflöte	4' fa.
3. Principal	8' ón	9. Superoct.	2' (kétszeres).
4. Baryton, flöte	8' fa.	10. Quint	5 ² / ₃ '.
5. Hohlflöte	8' fa.	11. Mixtur	2 ² / ₃ ' 5 soros.
6. Viola di Gamba	8 ón.	12. Cornett	4' 5 soros.

A dispositió, a mint fentebbiből látjuk, és a miből gyakorlatilag meggyőződünk igen helyes. A magyar ipar és Ország úr dicséretére válik azon körülmény, hogy úgy a 8, valamint a 4 lábú változatokat, «solon lehet használni és a legtöbbnél meg fogjuk találni a jellemző hangszínezetet. Ritka szép solo-változatok é-manuálon. Baryton, Hohlflöte és Gamba; még pedig egyaránt külön-külön és együtt.

Igen tömör, erőteljes, méltóságos és színdús hangot nyerünk, ha mind az alap, 16 és 4 lábú változatokat használjuk, tehát a 9—12 számnak kihagyásával. Ez utóbbi töltő-változatok hatása eléggé ismeretes (hiszen nincs az a kis falusi orgona, melyben ne volna mixtura) s úgy azokról többet szólni szükségtelen.

A legelső, fő-manuál felett levő II-ik manuálon találunk:

8' lábú Geigenprincipált.	4' lábú Spitzflötét (ón).
8' » Nachthorn-t (ón).	4' » Dulcián-ot (ón).
8' » S. lic. onált (ón).	2' » Piccolot (ón).
16' » Lieblich-gedeckt	

(fa dugott) és 2' lábú 4 soros mixturát. A dispositió itt is egészen helyes. Legfőleg azt lehetne kifogásolni, hogy mindhárom alap-változat ugyanabba az osztályba tartozó ónváltozat és mindhárom szűk méretű (csak különféle fokban), tehát mindom egy fuvolának v. dugott fa változatnak hiányát lehetne kifogásolni a sok czin között, e hiányon azonban segít a 16' lieblich gedeckt, azonnal és lényegesen változtatja az előbbi 3 czin-változat hangszínezetét.

A legfelsőbb manuálon még 4 solo-változatot s ugyanannyi 4'-út találunk, ott van:

Concertflöte 8' (ón).
Gemshorn 8' (ón).
Flauto major 8' (fa az alsó ón a felső nyolczadokban.)
Flauto amobilis 4' (fa).
Flauto traverso 4' (fa).
Fugata 4' (ón).

Mindmennyi szép solo-változat.

Végül, miután ismerjük már mind a három manuál változatait lássuk a pedált. Van itt:

Subbas 32' és 16'.
Principal és Cello 8' egy 10 ² / ₃ ' Quint.
Violon 16' és

— — — más semmi.
Első pillanatban feltűnik a pedál aránytalansága a manuálok szemben. Hiszen a 16' u. principál a manuálokban, támogatására egy 32' lábú principált igényel a pedálban. Ez természeti törvény, melynek be nem tartása megboszulja magát üresség által.

Meg is boszulta magát, annyival is inkább mert még 16 lábú principált sem találunk a pedálban. Tehát egészséges, erőteljes, tulajdonképi orgonahang hiányzik a pedál mely régióban, és a mi még ennél is szomorúbb, nincs pótolva semmi nyelv-művel, mely pedig ereje és fénye által emelné az egész pedált! Hiába, a 8 lábú principál és cello! ez nem helyettesítheti sem a 16' sem a 32' lábú alapot. Hiszen 8'-ú változattal rendelkezik bőven minden egyes manuál, ezeket a csat-

lóval (copula) szépen összekötjük a pedált, a mi által természetesen világos és tiszta, valamint könnyebben mozgékony lesz a pedál hangja. De a mély hangok hatalességét semmi sem pótolhatja, ahol ezek hiányzanak (mint jelen esetben), ott az orgona nélküli legnagyobb egyéni sajátosságát ama komoly és erőteljes mély hangokat, melyek oly jól illenek e magasztos hangszer rendeltetéséhez, s melyek által mintegy a vallás és hit rendíthetetlen szava, szól a hallgatóhoz, elragadja hatalma által, vagy sújtja elemi erővel a köszívűket, vagy áhitatra gerjeszti a közönyöket.

(Folyt. köv.)

KRAUSZ GUSZTÁV.

AZ OPERA FRANCIAORSZÁGBAN.

WAGNER RICHARD 1869-ben közzétett *«Opera és dráma»* című munkájának előszavában azt mondja, hogy könyve csakis unalmat keltett az olvasóban és abban senki sem keresett tanulságos utasításokat. Glasenapp és Stein a *«Wagner-lexikon»* prefaciájában (Stuttgart, 1883.) ugyancsak erősen állítják, hogy Wagner Richard theoretikai és aestheticus munkái nagyon elhanyagoltak és hogy az «opera» kritikája (az «opera és dráma» című mű első része, majdnem az egyetlen kérdés, mely az általános figyelmet felkeltette). Ha ez így volt Németországban, Franciaországban éppen ellenkezőleg történt, hol philosophiai és irodalmi művei komoly tanulmány tárgyai voltak és Wagner Richard mégis ártatlan, egész ártatlan abban, a mi Franciaországban zeneileg jól vagy rosszul történt.

Mióta Franciaországban annyit beszélnek Wagner Richardról, divattá vált rendszereknek hódoló zenészekről beszélni és természetesen rossz zenészek, vagy általában nem is tartották zenészeknek azt, kinek systémája nem volt. Ez emlékezetbe hozza Kantnak állítását azon emberekről, kik a philosophiát ócsárolták: azok csak rossz philosophiát hirdetnek. Ezt szemmel tartva, kell hogy minden zenészek legyen bizonyos rendszere, azaz legyenek bizonyos gondolatai, melyek zenéjének szoros jelleget kölcsönözzenek, legyenek elvei, melyeket gyakorlatban követ. Hisz az a zeneszerző, ki elzárja magát az uralkodó ízlés és a közönség követelményének tekintetbevétele előtt, az is rendszert követ, melyhez minden produkciójában visszatér. Auber és Meyerbeer is bírt rendszerrel, valamint Gluck és Wagner Richard, sőt mondhatjuk, hogy ez értelemben sok operette-szerzőnek is van rendszere.

Mi is az a rendszer? Nem egyéb egy-néhány jó vagy rossz elv, de egyszersmind igen egyszerű elv. Az *«Alceste»* előszava, mely Gluck «rendszerével» foglalkozik, példa erre. Wagner Richard rendszere magában is igen egyszerű; a mi az *«Opera és dráma»* olvasóit vonzza és eltaszítja, az historiai, philosophiai, aestheticai és politikai contemplációkban áll, melyekre Wagner Richard támaszkodik, midőn a színházi zene reformjának szükségét és az elveket, melyek sze-

rint a reform életbe léptetendő, kimutatja. Ezt megértendő, még egygyel kell tisztába jönni.

A szépművészetekkel nem úgy vagyunk, mint a phisikai és mathematicai tudományokkal; hogy azokban új felfedezéseket eszközölhessünk, elég a tények gondos vizsgálása, a mathematicai törvények tanulása, hogy belőlök éles észszel következtetéseket vonjunk le. Mire szolgálnak a festészetben a távlat szabályai, a színészet alapelvei, az emberi test rendes arányainak ismerete? Hogy megakadályozza a művészt tudatlanságból ejtett hibák elkövetésében. Ez ismeretek segítségével képes lesz egy jó képet létrehozni; de egy szabály szerint festett jó kép oly távol esik egy szép, kifejezettel és jelenettől vagy tájképtől, mint a szorgalmas és ügyes munkás a genietől. Vajjon Gluck *«Alceste»*-jének előszava megtanít egy zenészt arra, hogy jó operát írjon? A felelet igen egyszerű és belőle nagyon könnyen lehet következtetni, hogy tulajdonképpen mire jök a «rendszerek».

Van tudomásom Belini egy leveléről, melyben az *«Alvajáró»* és a *«Norma»* szerzője szintén bevall néhány elvet, melyek majdnem egészen egyenlők Gluckéival; azonban az ő zenéjének «rendszere» éppen Gluck «rendszerének» az ellenkezője. Mi több, Gluck igen sok insequentia követett el és gyakran teljes öntudattal. Wagner Richard is maga mondta *«Tristán és Izolda»* és a *«Nibelungok gyűrű»*-jét akkor írta teljes művészi szabadsággal és «rendszerének» teljes mellőzésével, midőn theorai tanulmányait már megírta volt, midőn gondolataiban a zene reformjára vonatkozó forradalom már lezajlott és végbement. A rendszer a zenében még kevesebbet segít, mint a festészetben. Az igaz, hogy nem közönyös, hogy melyik rendszer, ha már a zenész a rendszerrel foglalkozik, hogy melyiket kövesse; ha valaki Auber által vezetett magát, egészen más zenét fog alkotni, mint ha Gluck-ot fogadná mesterének és egészen más zene az, mely *«Lohengrin»*-t követi, mint az, mely amaz elveket adoptálja, a melyek alapján *«Tristán és Izolda»* készült. Akár hogyan irassék is az előképek után megalkotott zene, bizonyos rendszer fog azon meglátszani, azaz a zenének bizonyos modora, mely szerint a zene annak szin-padi hivatása és a cél, melyet követ, az illető által felfogatik; és ez a rendszer soh'sem lesz egyéb néhány általános elv.

Ha ebben megegyeztünk, könnyű lesz a színházi zene mostani állapotát jellemezni, ha megmagyarázzuk azt a rendszert, melyet a zeneszerzők követnek. A Gluck-féle iskolából merített tapasztalatok becses példákat szolgáltathatnak, hisz Gluck uralkodott a párisi operában egy fél századon keresztül. Ez iskola két utolsó tekintélyes műve Spontini *«Olympia»*-ja (1819) és Méhul *«Stratonice»*-je (1821) volt. Cherubini az *«Avençrages»* (1813) után nem írt semmit. Rossini *«Korinth ostroma»* 1826-ban jelent meg; *«Mózés»* a rá következő évben; és 1828 óta az új francia iskola feltűnően befolyásoltatta magát Auber *«Portici-i néma»* által; *«Ory gróf»* a rá következő évben jelent meg, ezután következett

«Toll Vilmos» (1829), «Isten és a Lajdár» (1830), «Szerelmi varázslat» és «Ördög Róbert» (1831). Igen jellemző tény az, hogy Auber, kitől már három művet adtak elő a párisi operában (nem számítva azt az egy felvonást, melyet Boildieu-vel együtt írt), hamarjában megírta még az «Eskü»-t (1832) és «III. Gusztávot» 1833, de csakhamar eltávolított a színről Halévy («Zsidónő» 1835) és Mayerbeer («A hugonották» 1836) által. Cherubini utolsó és szerencsétlen kísérletet tett egy unalmas szövegre írt operával «Ali-Baba vagy a negyven rabló»-val (1833).

Rossini befolyása elvitázhatatlanul diadalmaskodott a mozgalom két mestere, Auber és Mayerbeer fölött, kik még «Toll Vilmos» megjelenése előtt győztek le általa. Innen kezdve Gluck zenei tragédiája elhanyagoltatott; az antique tárgyak nem tetszettek többé; változatosabb és a mennyire lehet kevésbé komor opera szövegek kezdtek divatba jönni. Halévy «Guidó és Ginevrája» éppen csak a szöveg komor színezete miatt bukott meg.

A zenében nem annyira a deklamációra, azaz a prosodiára és a szónoki vagy szenvedélyes accentusra fektették a fősúlyt, mint inkább a recitativokra és a melódiákra, mint pl. «Ördög Róbert» «air de grace»-jában és «Toll Vilmos» bizonyos részleteiben; fődolog volt tehát, hogy lehet függetlenül a szövegtől a melódia által hatást kelteni: az abszolút melódia által, a hogy a Wagner-i kifejezés mondja. Ez annál rosszabb volt a prosodiára nézve; sem Auber, sem Mayerbeer, sem Halévy nem haboztak az új iránynak hódolni.

A melódia volt a felelet a színházi állapot által felvetett óhajra: a zeneszerző képezhet magának illúziókat, a közönség még inkább és sokkal könnyebben. A több hangra írt daraboknál a hatás a vocális és instrumentális öszszesből foly, tekintet nélkül arra, hogy illik-e a zene, a különféle «selekvő» személyek érzületeihez; volt eset, midőn sehogy sem illt a nélkül, hogy csak valamivel kisebb lett volna a hatás.

A zenei hatás érdekében megmaradtak bizonyos formáknál a nélkül, hogy kérdezték volna, vajjon e formák megfeleltek-e a drámai helyzetnek és a cselekvény folyamának.

És miután a vocális hatás volt a siker első, főfeltétele, a virtuozitás természetesen virágkorát élte. Egy zeneértő kortárs így jellemezte ez állapotot: «A voile comment dans un même opéra on mettaît un rôle de soprano léger c'est-à-dire à roulades». A «Zsidónő» és a «Hugonották» példát szolgáltatnak erre nézve. Et porticia némát Elvira egy nagy bravour áriával kezd; «Ördög Róbertben» Alice a nélkül, hogy Izabellának concurrentiát csinálna, nem vonhatja meg magától azt az élvezetet, miszerint ő is megmutassa, hogy csöppet sem vocalizál rosszabbul, mint Izabella «Toll Vilmos» Mathildéja, inkább egy csinos baba, mint drámai személy.

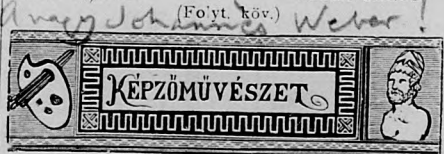
Az a rendszer, melynek fővonásait akárom vázolni, még most is az uralkodó, csak hogy némileg kiirtották annak leginkább szembetűnő ellenmondásait anynyira, hogy lehet alkalmazni, a nélkül hogy nyíltan sértenék vele a közönség ízlését és önálló ítélőképességéből kifolyó

követelményeit. Afioriturákkal üzőtt visszaélések megszűntek úgy hogy például egy folieszerű jelenet nem szolgálhat már nagyigényű pretextusként, mint azt Hamletbe látjuk; sokkal józanabb felfogást valának már nehány banalissá vált dallamos kadenciával szemben és lemondtak zeneszerzőink a hagyományos formákról, melyek semmi előnyt sem nyújtanak. Massenet és Saint-Saëns pedig megkezdték a felvonásnak jelenetekre való felosztását, mi által könnyen lehet megkülönböztetni a deklamálásra szánt részleteket és a melodikus darabokat, melyek természetesen különkülön. Itt még megemlíthetem a zene egy harmadik válfaját, mely az abszolút melódia iskolájában van gyakori használatban: t. i. azon passageokról akarok szólni, melyeknél a melódia az instrumentális részben van és a hol a vokális rész a hézagpótló szerepét viszi melódia és declamáció nélkül. A felsorolt módosítások elvitázhatatlanul haladás jelentőségével bírnak, de a rendszer alapját még sem rontják le.

Nem lesz fölösleges felemlíteni azt sem, hogy semmi szükségünk Wagner Richardra, midőn bizonyos daraboknak szabadabb formát akarunk kölcsönözni több harmoniát a drámai cselekvéssel. Találunk erre nézve példát már Gluck és iskolájának műveiben. Mozárt csodálatos példáját adta ennek Don Juan, a kormányzó és Seporelló triójában; Weber is elég gyakran alkotott ilyen szabad formákat.

Az abszolút melódia nem tartja már fenn jogát a mostani nagy francia operában. Saint-Saëns, igen helyesen azt az eljárást kölcsönözte Wagnertől, hogy mi-képen kell igen nagy darabok instrumentális kísérletét rövid motívumokkal, dallamos és harmonikus alaprajzzal megalkotni úgy, hogy a színpadi helyzet adja meg a kellő zenei alkalmat és pretextust. Ez eljárást nem Wagner fedezte fel, de annak sokkal jelentékenyebb és következetesebb alkalmazást szerzett, mint az előtte történt. Ez az eljárás szorosán függ össze Wagner Richard úgynevezett «harmadik irányával». Saint-Saëns Etienne Marcel és Henry VIII-jában az említett eljárás igen érdekes mindenki előtt, ki a partitúrát gondos tanulmány tárgyává teszi. Es Saint-Saëns-t még sem szabad Wagnerianizmussal vádolni, mint egy francia zeneszerzőt sem, ki az instrumentális kísérletnek Wagner által alkalmazásba hozott eljárást követi. Hogy valaki igazán a Wagner-iskolához tartozzék, ahhoz több kell, mint a mestertől kölcsön vett néhány módosított orchesterális eljárás.

VEBER JÁNOS.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS MŰCSARNOKA.

Hatodik közlemény

III. terem.

TEMPLE JÁNOSTÓL, kinek a múlt év őszén kiállított «ebéd után» című képe oly elismert kitüntetésben részesült, most egy három alakból álló s a történelemből vett jelenettel lepte meg

a közönséget. Tárgya: Pázmán Péter aláírja a tud. egyetem alapító levelét.

A 17. század elején kitűnt egyházi író és vitatkozó, a kép középterét testének felső része által foglalja el, mely vörös palásttal van fődve. Asztal előtt ül, melyen okmányok hevernek. Ezek egyikére, az alapító levélre készül nevé írni, mely czélből kezében ludtollat tart, jobbra s balra tőle egy-egy alak, szintén térdképben bemutatva.

A történelemnek e mozzanata egyszerű bár, de művelődési szempontból fontos. Temple is, a jelenetet a maga egyszerűségében adta elő; de mindamellett a legjellemzetesebben.

A képen élet s erő nyilatkozik; a színek széles s biztos ecsetkezeléssel vannak felrakva, melyek ragyogóak és erőteljesek.

A műcsarnok látogatói előtt Horovitz «első szülött»-jén kívül legkedveltebb s legszívesebben szemlélt kép Spitzer Manóé, melynek czíme: a mama megengedte a tánczot.

A kép czíme elárulja, hogy a művész itt egy kedélyes, s valóban az életből ellesett tárgyat mutat be a közönség előtt, mely épen természetességénél s a mellett kellemes humorral járó előadásánál fogva keltett általános feltűnést és dicséretet mindenki részéről.

A festmény egy tágas termet tüntet fel, melynek a háttér felé eső ajtója tárva van. Innét egy díszes parkba nyílik szép kilátás. A terem telve van alakokkal, melyek képviselik a családot s a vendégeket. Mint a műről leolvashatjuk, a család és a vendégek körül való ifjúság megúván a társalgásnak egyformaságát, élénk kedélyükből kifolyólag kölcsönösen megegyeztek abban, hogy tánczot rögtönöznek. E terv kivételére nézve azonban a mama beleegyezése kívánatik, azért őt ostromolják kérelmeikkel. És a mama megengedte a tánczot.

Ezt a körülményt a festményről minden kommentár nélkül leolvashatjuk.

Az ifjaknak első teendőjük, hogy a szoba közepéről, valamint az oldalt levő tárgyakat, melyek a táncznál akadályul szolgálnak, félre rakjanak. Ezt sikerülten jellemzi a fiú gyermek, ki a szoba padlóján elterített szőnyeget göngyöli össze. Látszik, hogy sietve végzi munkáját, mert apját, ki a szőnyegen állva tart komoly beszélgetést egy éltebb férfiúval, egyik kezével eltolni igyekszik, míg azok belémerülve tárgyuknak fontosságában, mintegy öntudatlanul lépnek odább. A terem végső részében, a háttérben néhány ifjú az asztalt igyekezik odább tolni, míg egy közülök lámpást tart kezében, melynek fedőjét kedélyességéből fejére tev. Ezek előtt egy másik csoport. Két ifjú hölgy fogott karon egy fiatal embert, kit a zongorán való játszásra igyekeznek rábírní. A fiatal ember szabadkodik. Azonban nem tudván a mézes szavak csábjainak ellentállani, vontatva lépdel a zongora felé, hogy azon tánczdarabot játszék. E mellett egy zsámoly széken ülve a kóta tartóba egy leány alkalmi darabokat válogat. Előtte több ily példány hever.

A kép címét leginkább kifejezi a terem közepén levő csoport, mely a leg-sikerültebb részletek közé tartozik.

A mama a két leánya által van körülvéve, kik hízelkedően, de a mellett szeretetteljesen ölelik őt, hálálkodván a megengedett tánczoltatásért. A leányok mögött fiatalemberek állnak. Ezek egyike a mama kezét csókolja, a másik pedig várja, hogy a sor reá is következék, hogy ő is kezét csókolhasson. A nyitott ajtón «öregék» vonulnak kifelé, hogy a kerti pavillonban zavartalanabbul tárgyalhassák a politikai eseményeket.

Az alakoknak illetően történt elhelyezése s azoknak szerepe, a leírás után is eléggé feltűnő, hogy egy sikerült, s művészi megoldással járó kompozíció előtt állunk. A thema egyszerűséggel, röviden s ékes nyelven van megoldva. Színezése eléggé hangulatteljes; csupán rajza nem árulja el azt, mit műgonddal készültnek nevezhetünk.

Kéméndy Jenő ezuttal is eladásra készült művet küldött be. Címe: *A képzelt beteg*.

A műcsarnoki kiállításokon majd minden alkalommal láthatunk tőle életképeket, melyek tárgyainak humorral telt előadásánál fogva kedveltek a közönség részéről. Nálunk, a művészetnek e erén Kéméndyt specialistanak mondhatjuk. A jellemek sajátága, a szokások és az egyéneknek mutatkozó különbségek szolgáltatók anyagot megfigyelésének. Életből vett tárgyat humorral és satírával fűszerezve tárja elénk. S épen ez által akarja megvilágítani előttünk az élet komikus oldalát. E tekintetben Kéméndy művészi sajátágát Hogarth és Teniersével hozhatjuk párhuzamba. Nem érte el ugyan e nagy mesterek szellemi fenségét, de mint azoknak követője, távolról nyomáikban halad.

A most kiállított műve is végtelen gazdag a humorban, mely satirikusan jellemzi a képzelt beteg ideges állapotát.

A kép egy úri lakosztálynak termét tünteti fel, melynek közép részén egy kereveten hanyagul fekszik párnák között egy képzelt beteg nő, homloka ruhával átkötve. A másik terembe vezető ajtón egy rokokó öltözötű inas jelenik meg, kezében jéggel fut beteg úrnője felé, míg ez jobb karját kinyújtva igyekezik őt visszakergetni, mintha mondaná, a jeget, melyet előbb óhajtott, immár nem akarja használni. A nő ágya mellett ül egy okleveles nő, ki arcának jellemzős volta és taglejtései által kilétére

nézve teljesen felismerhető előttünk. E nő ügyetlen mozdulatokkal emeli karjait: s szintén a feléjük jövő inast igyekeznek visszatérésre bírni.

A mellettük levő asztal telve van gyógyszeres üvegekkel, melyek felbontva, de tartalmuk használatlanul maradtak. Kissé távolabb, a sarokban tanácskozik két rokokó öltözötű orvos. Az egyik fejét vállai közé vonja, kezét pedig zsebeibe dugva, beszélget a másikkal, ki szétvetett lábakkal, előre horgasztott fejjel, s összefont karokkal figyel társának szavaira. Mindkettőnek szemölede felvonva fontoskodó arcczal értekeznek a betegség megállapítása felől. Arczok kifejezése kételkedést s bizonytalanságot árul el, mielőtt a betegség nemével, s mintegy velünk is engedik gyaníttatni, hogy a patiens csak képzelt beteg.

A helyzetet szintén nagyon jellemzi, hogy a másik teremben levő két szolgáló nevetésben tört ki akkor, midőn, társuk a jéggel a terembe lépett, s mikor úrnőjük által az idegesen visszaüzetik.

A festmény tárgyának száraz ismertetése ez. Azonban a műelőadásban rejő zamatos humor, főleg az alakok mozdulatai, s arcaiknak kifejezése által van feltűntetve; s épen ebben találjuk Kéméndy művészetét, mi által ő Hogarth és Teniers szellemének körébe igyekezik jutni.

A tekintetben pedig, hogy Kéméndy művészetében a kiviteli képesség megfelelő legyen a szellemmel, a festészetben szerzett studiumait kevésnek találjuk.

Hogarth és Teniers által kijelölt úton csak úgy érheti célját, ha több studiumot fest, mint eladásra készült képet.

(Folytatása következik).

TELEGDY LÁSZLÓ.

H I R E K.

— NEMZETKÖZI MŰKIÁLLÍTÁS. Az országos magyar képzőművészeti társulat műcsarnokában holnap, f. hó 10-én nyílt meg az országos kiállítás alkalmából rendezett nemzetközi kiállítás. Annýt egyelőre is feljegyezhetünk a kiállításról, hogy ennyi idegen mű még nem volt magyar kiállításon, mert csak számszerűleg is a következő képet tüntetik elénk. Részt vesz 83 német művész 114 művel, ezek közt 30 bécsi művész 47 művel, 6 svéd

művel, 3 lengyel 4 művel, 14 francia 26 művel, 35 belga 48 művel, 18 magyar 29 művel, 6 olasz 9 művel, összesen 165—239 művel. A művek a műcsarnok nyolcz termében vannak elhelyezve s mintha csak az összbenyomást teljessé akarták volna tenni, az utolsó teremben állították fel az elhunyt Makart Tavaszát, a mesternek majdnem befejezett utolsó festményét, mely most Miethke bécsi műárus tulajdona. Ugyanitt látható Wagner Sándor «Hortobágyi lóterelés» című festménye. Képviselve vannak továbbá: Normann Düsseldorfból (három festményvel), Huber Bécsből Starhemberg és Károly lothoringiai herceg arczképeivel; Verhas Brüsszélből; Dill Lajos Münchenből; Russ Róbert Bécsből, Hermann Károly Brüsszélből; Thoren Ottó Párisból, «Vihar után» című festményével; Hirsch Adolf hazánkfa Bécsből; «A pestis Rómában» című hatásos képével; Abry Leon «Gilbert költő a Hotel Dieu-kórházban»; Lichtenfels Ede Bécsből «A nagy Piacenza Felső-Krajnában» című képpel, mely ő Felsege tulajdona, továbbá egy tájképpel; Strasser Arthur; Carrier-elleuse terrakotta szobrával; Schlimarski, Stevens Brüsszélből, Strecker Bécsből, Schram Alajos ugyanonnt, Wilborn Ilona színész és Liechtenstein Frigyes hercegnő arczképeivel; Portaels, Ekwall Schmieid, Spitzer Manó hazánkfa, több sikerült festményvel, Oppenoorth, Probst, Lalande Lujza, Verstraete, Hagemans, Vervée, Struys, Voltz, Mühlig, Lamorinière, Keller, Vágó, Somogyi, Szász, Markó, Ujházy, Paczka, Telepy, Molnár, Than stb. a hazaiak közül s hogy a legelől megemlítettnék méltó hazai pendantját itt említsük: Zichy Mihály Modern szíren című festményével. Általában véve, hazai művészkörökben a nemzetközi kiállítás sikerével meg vannak elégedve s úgy hiszszük, hogy az országos kiállítás e nemű tárlata mellett is állandó vonzó erőt fog gyakorolni. A tárlatra még visszatérünk.

— CZIGANYFEJEDELEM cím alatt egy kacagató bohóságot írt nagy színészünk, az öreg Szigeti József a várszínházi társulatnak. A czímszerop Blahánának van szánya, a mese a nagyidai dávészedelmet tárgyalja.

Pallas részvénytársaság nyomdája.

Az országos kiállítás

t. látogatóinak figyelmébe ajánlva Budapest legolcsóbb bevásárlási forrása

☛ Károly-körút és király-útcza sarkán ☛

ROTHAUSER L. JÓZSEF

gyári raktára china-ezüst és alpakka tárgyakból, albumok, bronz- és bórdíszműűrűk, író, utazó-eszközök és glacé-keztűk, selyem és szövetségeseink, legyezők, nyakkendők, sétabotok, francia- és angol illat- és pipere-szerek, valamint gyermekjátékok a legjutányosabb áron.

Első magyar verseny úri-ruha raktár

KOCH LIPÓT

Rendkívüli alkalom

kész férfi ruhákban.

Egy finom öltöny tiszta gyapjuból **16 forint.**
Legfinomabb kész férfiöltöny tiszta angol gyapjuból **26 forint.**
Finom tavaszi felöltők **16 frttól feljebb.**

Legfinomabb fiu-öltönyök nagy választékban.

KOCH LIPÓT Bécsből.
Budapesten. Kristóf-tér 3. szám I. em.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlolítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

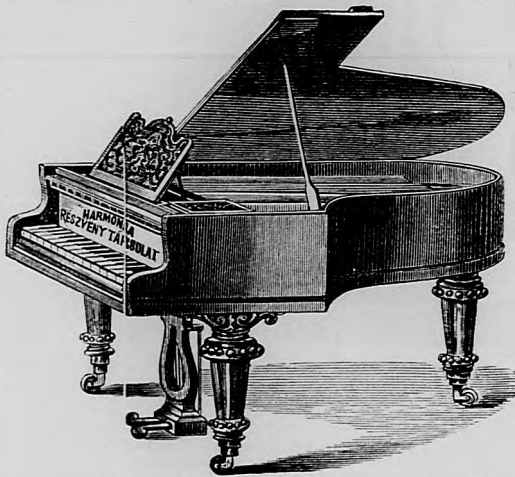
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-tutca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződ-tetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogás-talan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szalon stutz-zongora

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazinkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Conzert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 1/2 méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák újjakkal becsérlettetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőriztetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácssal szolgál — becsérélés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.

Legolcsóbb nyomtatványokat szállít
AZ
ANGLO NYOMDA BUDAPEST

gránátos-utca 20, szerviták épületében.

Mi itt csak néhány nyomtatvány árát nevezzük, aránylag szint oly olcsón készültünk minden másféle nyomtatványokat.

Pr. 1000 nyomattal.		Pr. 100 nyomattal.	
Kenderboríték	2.-	Negyedrétű levelek	frt—90
Boríték sárga v. szürke	2.80	Kenderborítékok	—50
Negyedrétű levelek	7.-	Nyolczadrétű levelek	—60
Fuvarlevelek	5.-	Hozzá való boríték	—50
Nyolczadrétű számlák	3.-	Nyolczadrétű lev. monogr.	—80
Negyedrétű számlák	5.-	Hozzá való boríték	—75
Nyolczadrétű levelek	4.-	Nyolczadrétű számlák	—50

**1000 darab pecsétjegy 2 frttól feljebb ;
papirkereskedés kerepesi-út 16. sz. a.**
a fehér ló szálloda átellenében.

Itten kapható mindennemű papir, boríték, író-, rajzó- és iskolaeszközök jutányos áron és legújabb dobozokban, fényüzési és gratuláció jegyek, kotillonok, lámpa-ernyők és csokorpapírok.

Vidéki megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöltetnek.
Helybeli megrendeléseknél egy levelezési lap elegendő, mire képviselőnk személyesen előszólal.

GABOS R. S.

Budapest, múzeum-körút 41. sz.

Porcellán-, üveg- és lámpa-raktár.

Porcellán evő service disztve 12 személyre 28, 30, 36, 40, 60 frt
Mosó-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Kávé-, téa-, mocca-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Majolika csemege-tányér tucatja 3 frt.

Olajnyomatú képek és tükrök minden nagyságban, dús választékban
Aquariumok 1 frttól 15 frtig.

Valódi gráci aranyhalak.

Likör-service frt 1.20, 1.50, 2.—, 2.50, 4 frt.

Bor- és sör- service 5, 6, 7, 8, 10, 15 frt.

Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan teljesítetnek.

A legbiztosabb szer

az általam,

CSILLAG ANNA

által feltalált

haj-és szakálnövesztőkenőcs

mely a gyógyászati facultások leghírvevő szakférfiai által vegyelemzettetett s kitünő hatásnak találtatott: a haj kihullása ellen, a haj növesztésére, fejköszvény ellen, korpaképződés, kopaszfejűség, a bajusz és szakál ritka növése ellen.

Főküldeményező a gyár
BUDAPESTEN,

VI., király-utca 26.

Kapható továbbá a következő uraknál: Budapest: **Török József**, gyógyszerész, VI. Király-utca 12.; **Thalmeyer & Seitz**, fűszerész, V., Nádor-utca 10.; **Kochmeister Frigyes** utód., fűszerész, V., Aranyjános-ut 32.; **Linek és Nagy**, fűszerész, IV., Váci-utca sz.; **Detsinyi Frigyes**, fűszerész a «Fekete kutyához» V., Váci-körút 10.; **Neruda F.** fűszerész, IV., Hatvani-utca 7.; **Zboray Antal**, gyógyszerész «a koronához» III., Ó-Buda, Tanuló-utca 6.; **Moldoványi Sándor**, gyógyszerész «a medvéhez» II., Fő-utca; **Lustig Ede**, VII., Kerepesi-ut 4.; **Uj-Pesten: Jung Antal**, Fő-utca, Telephon-hálózat.

A
„Harmonia“

részére

egyedüli hirdetések irodája

Braun Ármin és társa,

BUDAPEST,

koronaherezeg-utca 16. sz.

Nyári lakokba.

Fagyaltkészítő receptekkel
3 6 12 adagra. Vajkészítő fogas hajtókerékkel 7.50 11.50 16.50 4.50—6.50. Vajtányérok fedővel 1—5 frt. Saláta-készletek 40 kr.—3 frt. Ecet- és olajtartó 2—10 frtig. Sódrony ételhoritók legyek ellen 40 kr.—1.80. Kenyérkosarak nádólól 80 kr. Palackdugaszok 10—60 kr. **Bor- és savanyuzsűrítők** 1.6—2.75. **Tartós hordócsapok** 65—85 kr. Javitott hordószád az italok megromlása ellen 1 frt. **Kézi palackdugaszoló** 1.40. **Pinczetek** 3, 5, 8 füllel 6.75—15 frtig. **Kerti japáni napernyők** 1—3—13 frtig. Kerti gyertyatartók 1—3 frt. **Kerti székek** kényelmes nádfonadék ülésel, laposra összetehetők, 2.7—3 frtig. **Játék-asztal** zöld posztóval bevonva, laposra összetéve könnyen magával vihetni árnyékba, 1 frt. **Feköltő óra** 5.50. **Időjelző ház kő alakokkal** 1.50. **Időjelző** ba át hőmérővel 1.50. Biztonsági lánc ajtókra 100 —1.50.

Dr. Fèvre párisi szodaviz-készítő gépek raktára.

Az egész cég fentartásához tiszta üdítő szodavizet nyerünk könnyű bánásmóddal.
2 4 6 8 10 messzelyes
7 — 10 — 12 — 14 50 17.— frt.
A gépben pezsgős italokat, limonádét stb. is készítheti. Legjobb borkő és sroda egy c.o mag 2 frt. Bogár-, féreg-, egér-, patkányirtó szerek. Svábbogár-irtó kárpátú por 20—40 krig. Szunyog- és más rovarcsipés elleni szer 50 kr. Angol tyúkcs-mkarika 12 drb 24—60 krig. **Ergő gyermek-kocsi** ernyővel 7—16 frtig. **Gyermek-kocsi**, egyszersmind bőső 13—18 frtig. Önműködő sroptató líveg 1 frt. Anol fogonygyök a fogzást elő-

Próba-megrendeléshez 850 ábrával ellátott árjegyzéket mellékel, meg nem felelő tárgyakat visszavesz

KERTÉSZ TÓDOR Budapest, Dorottya-utca 1-6 sz., a „Magyar király“ szálloda átellenében.

mozdítják 3 frt. **Irrigateur anyaméh-fecskendő** 3 frt. A lövet-fecskendő 3 frt. Villanyozó készülék 5—10 frtig. Ágybani betegnek érc vizelő-dény 4 frt. Rugany lép-pánák 4.50—10 frtig. Betegket hordozó gurni 5.60. **Gyorsforraló** 1.50—2 frtig.

Indiai hinta-ágyak

főkővé 4.50, 6.50, 8.50. fa- vagy vaslécczel kifeszíthető 11, 14, 25 frt. **Accordeon** tremolo concert-harmonika trombitás- és magánoktatással, kik közt nem ösmernek 7 frt. **Acollháfa** házfedélre, szél fúvása által kellemes hangot ad 5 forint.

Mulattatásul és a test edzésére.

Tornaszerek: Mászókötél 5.80. Köté hágsó 8 frt. Trapez rúddal 7.50. Trapez karikákkal 7.50. Gyermek-hinta 5.50—9 frtig. Minden ajtó közé alkalmazható **erős nyújtó-rúd** felszerelve 7 frt. Teljes tornakészlet iskolával és ábrákkal 15 frt. **Tornaczipő** párja 1.30. **Két vivőkészlet** 23.50. **Athletikai súlyos**, 2 frt. Bőrrel bevonva 5 frt. **Léggel tölthető üsző-övek** 8—10 frtig. Üsző-övek parafából 7 frt. **Angol Croquet-játék** 10—25 frtig. **Angol Lawn-Tennis** játék 28—7 frtig. Gummilabdák —20—1.50. Labda-dobó társas játék 1.50—3 frtig. **Toll-labdák** hozzá 20 kr. drb. **Karikajáték** 12 pár 1.80. Botanizáló-szelence rovar-gyűjtővel 1.50—2 frtig. **Lepeke-fogó** hálók 35—70 krig. **Uj! Amerikal Jockey**, vazyis kettős fogat gyere-**erős volletped** 10, 12, 14 frt. **Hinta-ló** 4.50—7 frtig. Ker.i eszközök gyermekeknek frt, 1.20—3.50-ig.

Sternberg Ármin

BUDAPEST,

VI. kerület, kerepesi-út 36. szám.

Hangszer-üzlet, ütő-, vonó-, fa- és érc-fúvó-hangszerek, harmonika és harmonium gyári raktára.

Mindennemű ódon hangszerek a legmagasabb áron vétetnek vagy becsértetnek és javítások elfogadtanak.
Képes árjegyzékek ingyen és bérn.